

aspektov sa mu podarilo zobrazit' život mužov a žien v jeho ľudskej komplexnosti a zložitosti podmieňovanej tak osobnými vlastnosťami ako aj spoločensko-náboženskými premenami.

Pozornosť si zaslúži aj bohatý zoznam prameňnej a sekundárnej literatúry, ktorý môže byť nápomocný pri práci s niektorými témami, ktoré načrtol Peter Brown vo svojej knihe.

Irena Malec

SLOVANSKÝ ROMANTIZMUS – POETIKA ROMANTIČNA. Banská Bystrica, Filozofická fakulta UMB 2002. 198 s.

Zborník *Slovanský romantizmus – poetika romantična* je súborom príspevkov, ktoré odznali v dňoch 12. – 13. 9. 2001 na tretej medzinárodnej konferencii venovanej problematike romantizmu v slovanských literatúrach. Organizátor, Katedra slovanských jazykov FiF UMB v Banskej Bystrici, sa po aktuálnych problémoch slovanského romantizmu (1999) a otázkach jeho umeleckej morfológie (2000) zameril na sémantické, morfológické, syntaktické a estetické koreláty romantizmu. Hneď v úvode treba skonštatovať, že zborník podľa nášho názoru paradoxne práve svojou koncepciou neefektívne rozšíril hranice uvažovania o romantizme ako literárnom období (tradične v intenciách doterajších interpretácií) smerom k nadstavbovo-transcendentne poňatému romantičnu. Náčrt „ideovej“ platformy v úvode a doslove je explicitným dôkazom toho, že najmladšia slavistická katedra na Slovensku ostáva nie rétorickým gestom, ale primárne koncepciou v zajatí romantických predstáv: „... práve triadickosť (v perspektívnom výskume romantizmu súbežne s realizmom a víziou) by sa mala stať koreňom a inšpiratívnym prameňom našej budúcej bádateľskej zrelosti k výslednej košatej korune nielen slovanského romantizmu, ale i jeho evolučnej vzájomnej (triadickej) súvzťažnosti s európ-

skym a svetovým romantizmom“ (S. Makara, s. 5).

Tematický rozptyl príspevkov (18) je daný príliš širokou koncepciou, ktorej východiská boli načrtnuté už v predošlých ročníkoch. Ide o chápanie romantična „ako ontologickej a gnozeologickej charakteristiky človeka a umenia pri skúmaní romantizmu ako konkrétne-historického smeru“ (S. Makara, s. 7), ktoré v zborníku v príspevku s príznačným názvom *K poetike romantizmu a romantična opätovne rozvíja A. Červeňák*. Základné trópy romantizmu (prirovnanie, metafora, symbol) chápe 1. ako pragmaticko-modálne vzťahy k realite (= romantično ako ontologická aktivita človeka), 2. ako umelecké trópy fixujúce vzťah k svetu a človeku na historicky konkrétnom úseku ľudských a literárnych dejín (= romantizmus). Zjednodušene povedané: romantično (resp. romantickosť) ako ľudská potencialita, istá všeobecná vlastnosť citenia a prežívania sa realizuje romantickými podobami, pričom jednou z nich je romantizmus. Danú premisu štylisticky varujú napr. S. Makara – N. Kyseľová v príspevku *Romantický synkretizmus Slova o pluku Igorovom* („Romantično – prazáklad zobrazovacej metódy v evolučnom vývoji romantizmu ako literárneho smeru...“, s. 193). Touto na pohľad originálnou diferenciaciou došlo k zmätočnému miešaniu pojmov kvalitatívne odlišnej proveniencie: psychologicky-univerzálne chápanej kategórie romantična a jej praktickej realizácie vyjadrenej literárnymi prostriedkami. Večnosťou „romantiky a ľudského romantična“ vysvetľuje Červeňák transformáciu romantickej poetickej paradigmy po prekonaní romantizmu ako tradičného literárneho smeru aktualizáciou v paradigme romantizujúcich avantgardných literárnych smerov, neoromantizme na Západe a romantickom realizme vo východnej Európe. Týmto mechanickým postupom by sme de facto nesmrteľnosťou *romantizmu* a *romantična* mohli odôvodniť existenciu každého literárneho javu bez ak-

ceptovania odlišností v štruktúrovaní textu, funkčného opodstatnenia atď., teda charakteristik plynúcich z vlastnej podstaty daného smeru, ako to zdôraznil I. Pospíšil, ktorý romantické modely chápe „jako stavební kostku nových struktur, v nichž přežívá, uchovává svou stavbu, svůj patos a svou sílu, ale asi jen tak, jako popisované studentí-rybky v univerzitním akváriu: není tu již přímý fyzický dotek s realitou, kolem se vytvořila mřížka nových postupů, nových poetik...“ (Postmodernistický romantismus Oxany Zabužko v románu Terénní průzkum ukrajinského sexu, s. 136.)

Vymedzením obsahovej náplne termínov romantizmus a romantično vytvoril A. Červeňák teoretickú bázu, ktorú je pri vysokom stupni abstrakcie možné akceptovať ako determinant dvoch základných okruhov príspevkov: 1. práce tematizujúce problematiku romantična (M. Roman: Romantično v próze Fedora Lazoryka, M. Kováčová: O poetickom princípe v poviedkach I. A. Bunina Temné aleje, I. Pospíšil: Postmodernistický romantizmus Oxany Zabužko v románu Terénní průzkum ukrajinského sexu, E. Miljugina: O osobitostiach romantického portrétovania: „sujet portréta“ v románe A. Grina Cesta nikam, M. Firc: Alyje parusa Alexandra Grina v zrkadle poetiky romantizmu, S. Makara – N. Kyseľová: Romantický synkretizmus Slova o pluku Igorovom); 2. poetologické otázky romantizmu ako literárneho obdobia (ostatné príspevky). Vzhľadom na primárny predmet skúmania, ktorým je literárny romantizmus, je produktívne zaoberať sa druhou skupinou. Tieto príspevky si všimneme bližšie.

Spomedzi príspevkov k inonárodným literatúram vyniká práca J. Dohnala Časové dimenzie v poviedke Zkouška Alexandra Bestuževa-Marlinského, ktorý analýzou modelovania textu prostredníctvom časovej osi minulosť – prítomnosť – budúcnosť poskytol zaujímavú tézu týkajúcu sa vzťahu aktuálneho času rozprávania k špecifickým obrazom postáv. Dospel k záveru, že „zásadní hodnotu pro prota-

gonisty představuje přítomnost“, a preto: „Pokud by takovéto úvahy byly legitimní a ukázaly se jako obecněji platné, pak bychom možná dokázali snadněji včleňovat do poetiky romantismu jak její sensualismus a zaměření na reflexi spjaté s důrazem na prožívání (především přítomnosti), tak by se nám také začal jevit i typ tzv. zbytečného člověka jako specifičtěji založený.“ (s. 52)

L. Sobolevová (Koncepčná a gramatická štruktúra jedného básnického textu) komparáciou básne W. H. Audena a jej prekladu I. Brodským poukázala na schopnosť prekladateľa zachovať špecifickú významovú štruktúru a poetiku originálu, a tým celistvosť pôvodného textu.

Príspevkom k ukrajinsko-českým literárnym vzťahom je práca M. Nevrlého Ukrajinská škola v českej literatúre.

Charakter referátu o literárnovedných prácach má príspevok Dve koncepcie romantizmu, v ktorých I. Jackanin približuje monografiu M. Najenka Romantický epos – Efekt romantizmu a ukrajinská literatúra a štúdie českej ukrajinistky Z. Genyk-Berezovskej.

V štúdií K žánrovej a estetickej charakteristike textu Ivana Syl'vaja Šestak sa Ľ. Babotová zamerala aj na náčrt spoločných čŕt Syl'vajovej poviedky a diel slovenského romantizmu.

Vo väčšine príspevkov venovaných problematike slovenského literárneho romantizmu neprekračuje pohľad na toto obdobie hranice tradičných interpretácií: Ľ. Kováčik (Lyrický charakter slovenskej literárnej poézie) prezentuje na vzorke „erbového štvorhviezdia básnikov“ učebnicovú reflexiu romantickkej epickej poézie, J. Hvišč (Od ľudovosti k politickej lyrike) analyzoval Kráľove Krakoviaky dobrovoľníkov, J. Tatár (Formy dekanonizácie hviezdoslavovskej poetiky v dobových básnických projekciách niektorých autorov „medzigenerácie“) upriamil pozornosť na folklorizujúce tendencie v tvorbe autorov poštúrovského obdobia (Kýčerský, Zgúth--Vr-

-Vrbický, Braxatoris-Sládkovičov, Poľský, Bella), ktoré – hoci neinvenčné a konvenčné – predstavujú formu kultúrnej sebareflexie a literárnej reflexie autorských subjektov.

Literárne aktivity Ľ. Kubániho zhodnotila V. Žemberová (Medzi teóriou románu a stratégiou textu) ako „nenáhodný emancipačný proces vedy o umení...“, ktorý „nie je ohraničený pôsobením generácie, estetického smerovania či literárneho druhu a súčasne vedome ostáva otvorený podnetom z iných kultúrnych kontextov“ (s. 88).

V polemike s doterajšími žánrovými označeniami ponúka R. Burgan (Žánrová skladba Záborského Faustiády) vlastné zaradenie diela ako tendenčného publicisticko-polemického pamfletu.

Originálny pohľad – mimochodom v intenciách A. Červeňákom formulovanej základnej premisy koncepcie „skúmať formotvorné estetické segmenty literárnych diel s ohľadom na ich esteticko-antropologickú povahu“ – ponúkla I. Malec (Slovenská romantickosť z as-

pektu tela a telesnosti). Vo výskume romantizmu siahla trochu netradične po sémantike ľudského tela a telesnosti ako dosiaľ nepovšimnutých aspektov lyrických hrdinov („erbové štvorhviezdie“ doplnila Hroboňom), ktoré významne reflektujú základné romantické emblémy (subjektívnosť, emocionálnosť, láska, túžby, prírodnosť, vnútorná sloboda, kult mladosti, prirodzenosť, pôvodnosť). Vo svetle zvoleného prístupu sa postavy javia ako „kultúrno-historický pojem a znakový systém“ (s. 124) a vyniká nejednotnosť tvorby, odlišné východiská a vnútorné prepojenie v tvorbe nielen slovenských, ale aj európskych romantikov.

V závere chceme upozorniť na rozkolísanosť kvalitatívnej stránky resumé. Hoci vydavateľ upozorňuje na to, že za ich obsahovú a výrazovú stránku zodpovedá autor, domnievame sa, že najmä v prípade publikácie z medzinárodnej konferencie majú byť redakčné zásahy a korekcie samozrejmosťou.

Jana Pácalová